

LIVIA ARDELEAN¹, ROMÂNIA

Cuvinte cheie: România Mare, Chestionare, viața economică, socială, națională, conducătorii bisericii, numărul și ocupațiile populației.

Contribuții la studiul satelor maramureșene: Chestionarele din 1921 în satele de pe Mara

Rezumat

După Unirea de la 1 Decembrie 1918 apartenența la noul stat a presupus ca acesta să ia contact cu realități ce nu-i erau cunoscute. Prin Chestionarele înaintate preoților din satele ce țineau de Episcopia greco-catolică de Cluj-Gherla se intenționa să se cunoască situația exactă din acel moment în comunitățile greco-catolice.

Preoții din întreg Maramureșul au răspuns la întrebările din Chestionar în primăvara anului 1921, iar din cele descrise de aceștia ne putem face o imagine despre starea economică și socială, binecunoscute acestor preoți. Datele istorice nu sunt relevante, preoții neavând cunoștințe de istorie avansate, folosind ca bibliografie în special lucrarea lui Ioan Mihalyi de Apșa, *Diplome maramureșene în secolele XIV-XV* și lucrarea lui Tit Bud, *Date istorice despre protopopiatele, parohiile și mănăstirile din Maramureș*.

¹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj-Napoca.

Keywords: Greater Romania, Questionnaire, economic life, national life, social life, church leaders, occupation and number of the population.

Contributions to the Study of the Villages of Maramureș: The 1921 Questionnaires in the Villages of Mara

Summary

After the Great Union from December 1st, 1918, the affiliation to the new state assumed that it would come in contact with realities that were not known to them. Through the Questionnaires submitted to the priests from the villages belonging to the Greek Catholic Bishopric of Cluj - Gherla, it was intended to know the exact situation at that time in the Greek-Catholic communities.

Priests from all over Maramureș answered the questions from the Questionnaire in the spring of 1921, and from those described by them, we can make an image about the economic and social status, well known by these priests. The historical data are not relevant, the priests having no advanced history knowledge, using as a bibliography, in particular, the work of Ioan Mihalyi de Apșa, Maramureș *Diplomas from the XIV-XV centuries* and the work of Tit Bud, *Historical data on the archpriestships, parishes, and monasteries from Maramureș*.

Contribuții la studiul satelor maramureșene: Chestionarele din 1921 în satele de pe Mara

După Unirea de la 1 Decembrie 1918 noul stat român a preluat o situație nouă, specifică satelor ardelene și a celor din Partium. Aici locuitorii erau în proporție de aproape 100% de religie greco-catolică, străină vechii României. Foarte rapid preoții și satele s-au adaptat noului stat, care în anul 1921, prin intermediul forului tutelar, Episcopia greco-catolică de Cluj-Gherla², a cules o serie de informații privitoare la situația satelor, preoților, credincioșilor etc., prin intermediul unor Chestionare. Răspunsurile date de preoții din sate la Chestionare ne sunt deosebit de utile în demersul de cercetare a satului românesc. Vom păstra limbajul epocii, fără a interveni în modul de exprimare uzitat în 1921.

În prezentarea de față ne vom opri asupra comunelor Crăcești (actualmente Mara), Desești și Giulești, ai căror preoți ne oferă imaginea satelor de pe Mara.

Preotul din Crăcești raporta în 25 aprilie 1921 despre situația din localitate. În Crăcești - nu existau filii. Era o singură biserică, așezată la mijlocul satului cu hramul Arhanghelilor Mihail și Gavril, în 8 noiembrie. *Era o parohie veche cu 1340 locuitori greco-catolici, toți români. În comună mai locuiau și 110 suflete izraeliți (numiți de preot jidovi). Biserica e de piatră zidită din nou în anul 1899. Patronul parohiei și al școlii greco-catolice este Înaltul Erar³, care a dat ajutor la zidirea școalei, casei parohiale, iar la zidirea bisericii nouă de piatră a dat un ajutor de 10000 coroane. Dintre parochiile din vicariatul român greco-catolic al Maramureșului cinci parohii au fost iobăgești cu stăpâni: Erariu, conți și baroni. La fine toate 5 au devenit patronate de Erar. Acele 5 parohii sunt următoarele: Crăcești, Sat Șugătag, Vadul, Strâmtura și Rozavlea. Satul cândva, înainte de aceasta cu 300-400 ani a fost așezat pe o vale numită „Valea Mare” în depărtare de 3 km de locul pe care stă acum, unde a fost și o biserică de lemn de ulm tăiat de pe acele locuri, căci cândva pe acele locuri precum și pe teritoriul comunei de acum au fost păduri enorme și străvechi. Aceia biserică (care)- când s-a mutat satul poporul a adus-o cu sine pe teritoriul unde e acum satul. Lemnele în păreți au fost de 1 metru late și au avut un clopot cu inscripție din anul 1776. Valea Mare, Kopach, alias Nagy Pataksa numit odinioară satul Nireș. În 1360 și 1517 s-a numit Nagy Patak. Când s-a mutat satul Nireș de pe Valea Mare, cu 3 km mai în apropierea muntelui Gutin și-a luat numele de Crăcești de la craca sau furcitură râulețelor Râușor și Râu Mare care chiar la mijlocul satului să împreună. La mutarea satului a fost 30-40 căși (familii), acum sunt 295 căși (familii). Parohia se întinde pe un km și jumătate, la poalele muntelui Gutin, se învecinează la răsărit cu satul Breb, în depărtare de 4 km. La miazăzi era comuna urbană Capnic, în depărtare de 15-18 km peste muntele Gutin, care este în județul Satu Mare, la apus comuna urbană*

² O parte a acestor Chestionare se află la Serviciul Județean Cluj al Arhivelor Naționale, fond Episcopia greco-catolică Cluj-Gherla, Chestionare fără număr/1921.

³ Satul era unul fiscal, patron al bisericii era Fiscu.

Baia Sprie (Baia de Sus), în depărtare de 22 km, în județul Satu Mare. La mieznoapte satul Desești, în depărtare de 2 km. Stația de cale ferată cea mai apropiată era la Ocna Șugatag, situată la 11 km. Drumul de la stație până la parohie trece prin următoarele comune: Hoteni, Hărnicești, Desești, Crăcești. Distanța în kilometri până la reședința județului e de 25 km. În comună nu exista oficiu poștal și telegrafic, cel mai apropiat era în comuna urbană Ocna Șugatag, la 11 km.

În ceea ce privește biserica, aceasta era descrisă ca având *o formă oblungă, cu altarul spre Răsărit*, nu este descrisă exact lățimea și lungimea acesteia în metri, zidurile erau de piatră, era acoperită cu tinichea albă și era în stare bună. Turnul avea înălțimea de 28 m. Biserica de azi s-a zidit în anul 1899, din ajutorul Erariului silvanal ca patron cu 10000 coroane în numerar, și lucrul de mână și transportatul materialului pentru zidit.

Biserica din lontru e zugrăvită de Alexandru Mărginean, subrevizor al județului Maramureș, biserica nu are pictate chipurile întemeietorilor. Reparații mai mari nu s-au făcut, afară de văruiul bisericii afară și în lontru, în anul 1913, care a costat 100 coroane, primite de la Erar. Nu s-au putut trimite planurile bisericii, deoarece nu existau.

Casa parohială era zidită din piatră, avea 2 camere, 1 antreu și o culină (bucătărie), era acoperită cu șindrilă. Casa a fost construită de fostul paroch Ambroziu Berinde în 1878 și a costat cam 2000 coroane. Biserica nu avea imobile aducătoare de venituri.

În ceea ce privea terenul lăsat preotului spre folosință, acesta se ridica la 95 jughere cadastrale și 1331 stânjeni, din care 18 jughere și 900 stânjeni sunt pădure, iar 76 jughere cadastrale și 700 stânjeni, jumătate sunt pășune și jumătate le folosește preotul, toate fiind de ultimă clasă, cu un venit foarte mic.

Biserica avea 5 jugăre cadastrale. Cantor-învățătorul greco-catolic folosea 8 jughere și 400 stânjeni, clopotarul 13 jugăre cadastrale și 963 stânjeni. Nu existau acte de proprietate, cu excepția cărților funduare.

Biserica avea un capital social în bani - 942 lei, 32 acțiuni, acțiuni la Consumul din comună (cooperativa de consum), în valoare de 25 lei fiecare, un total de 800 lei. *Capitalul bisericii provenea parte din donație (acțiunile), parte din vânzarea luminilor și persei, parte din venitul groapelor în cimitir, capital ce se păstra în Casa Epitropiei.*

Toți locuitorii erau români, cu excepția a 20 familii, cu 100 suflete de evrei, care se ocupau cu gheșefturi, iar câțiva au băcăni și măcelării, 2 cârciume.

Principalele ocupații ale enoriașilor erau *prășirea vitelor și economia pământului, ocupații laterale exploatarea pădurilor. Enoriașii nu aveau cârciume, nu existau bălciuri, târguri, industria casnică e cea veche. Enoriașii au o cooperativă de consum, cu numele Tovărășia de consum ca însoțire Crăcești cu 8075 lei capital. Numele conducătorilor bisericii erau Michail Rednic, preot, Petru Popoviciu, învățător și contabil, Todor Costin, Cozma Tupiță, Vasiliu Roman și Gheorghiu Moroșan, membri în direcțiune, Gheorghe Tepei, casor (casier). Acest institut, prin vânzarea articolelor de alimentație, și alte articole, balasază băcăniile zidovești.*

În ceea ce privește rolul preotului în viața economică a parohiei, acesta avea o stupărie de model și modernă, chipul Zirzon, care era un exemplu pentru enoriași.

Mișcarea culturală în parohie era asigurată de 2 școli primare, una de stat, cu 1 învățător, una confesională greco-catolică, cu 1 învățător.

Acum s-a înființat o bibliotecă populară, statutele sunt trimise spre aprobare, iar cărțile acum să procură. Parohia asemenea are câteva cărți teologice. Școlile nu au încă biblioteci.

Parohia Mara se ține de cercul tractual Mara, împreună cu satele Vad, Berbești, Giulești, Sat Șugătag, Hărniciești, Desești, Breb.

Cercurile preoțești țineau anual primăvara și toamna conferințe tractuale pe rând în fiecare comună, unde se discutau chestii bisericești și culturale. Cercurile învățătorilor țineau anual o conferință ordinară și eventual mai multe conferințe extraordinare în care se discutau chestii școlare și culturale. În parohie exista și o societate culturală numită Societatea de lectură, a căror statute erau trimise spre aprobare. *Regulat, se țineau sărbări naționale.*

La întrebarea: Ce s-ar putea face pentru stârpirea analfabetismului? preotul raportează despre ținerea în trecut, prezent și viitor, iarna, a unor cursuri de alfabetizare. Alte rele, vicii, nu erau recunoscute de preot.

În parohie nu era serviciu sanitar. Toți credincioșii țineau la biserica locală, iar autoritățile priveau biserica cu multă bunăvoință. În parohie nu erau sectanți.

În ceea ce privește atitudinea politică, credincioșii erau ascultători și respectau legile, Noile curente, ca comunismul, internaționalismul, socialismul nu au avut mare influență asupra lor.

La întrebarea privind factorii conducători ai parohiei, aceștia au trecut asupra oamenilor, bazată pe cinste, muncă și interes pentru binele obștesc. Pe ei se putea pune accent în vederea activității de educație populară prin biserică.

Preotul Michail Rednic era născut în Berbești în 29 noiembrie 1879, căsătorit cu Gizela Demeter în 1905, cu care avea 6 fete și 2 băieți școlari. Avea Seminariul teologic, nu avea Universitate. *Era preot aici din 1914, și catehet pentru școlarii de la școlile din comună, a înființat o societate de cetire, un cor bisericesc, a înfrumusețat biserica și a jucat un rol în formarea României Mari, atât în Crăcești, cât și în comuna vecină Desești, cu periclitarea vieții din partea jandarmeriei ungurești, a ținut sfaturi naționale pentru consolidarea sub steagul României Mari.*

Activitatea pastorală și socială era făcută prin predici bine alese, cu care a stârnit în credincioși iubirea față de biserică și lege, dorul spre tot ce e bun și uman, ce s-a manifestat sub durata revoluției prin starea normală și pașnică. Prin sfaturi bune i-a grupat pe credincioși în jurul bisericii și a școlii, a stârnit în ei simțul național, iubirea de școală și patrie.

Cantorul și învățătorul erau în comuna Crăcești din anul 1898 și au format un cor bisericesc.

Desești

Preotul Andrei Șerbac raporta că satul Desești avea o biserică greco-catolică cu hramul Sfânta Cuvioasă Paraschiva. Parohia era foarte veche. În ceea ce privește istoria comunei, preotul scria că *Posesiunea Deseștilor s-a dat de la 1360 ca donație regească cnezilor români din Giulești*. Parohia era întinsă pe 6 km, era deluroasă. Vecini erau spre răsărit comuna Breb și Hoteni, spre miazăzi comuna Crăcești, spre miazănoapte comuna Hărniciești și spre apus hotarul comunei Firiza. Stația de cale ferată cea mai apropiată era în comuna Ocna Șugatag, la 11 km, unde era și poșta și telegraful, drumul cel mai scurt la calea ferată era prin comunele Hărniciești și Hoteni. Distanța până la reședința județului era de 23 km.

În parohia Desești biserica era de lemn, în formă gotică, din 1770, în stare mijlocie. Biserica a fost zidită în 1770, prin credincioși, nu are zugrăvite chipurile ctitorilor, reparări s-a făcut amăsurat lipsei, în deosebite rânduri, din banii bisericii.

Casa parohială are 3 camere, de piatră, *în stat bun*, zidită prin credincioși în anul 1864, costând circa 3000 lei.

Biserica nu are alte imobile aducătoare de venituri (prăvălii, magazii) etc.

Terenul lăsat pentru folosința personalului bisericesc după Conscrierea din 1896 – 2 jughere 196 stânjeni pământ arător, 20 jughere fânaț⁴ și 630 stânjeni pădure. Nu există alte terenuri mici care să țină de biserică, nici acte de proprietate.

Capitalul bisericii se ridica la 200 lei⁵, hârtii de valoare de 7748 lei, provenite din oferte benevole, care se păstrează la Casa Epitropiei, Casa de Depuneri, Banca Populară, bănci particulare. Banii se păstrează în lada bisericii, *aflătoare la casa parohială*, cu două chei care sunt la curatorii conform Ordinului Prea veneratului Guvern diecezan.

Numărul populației se ridica la 176 familii greco-catolice române cu 900 suflete. În comuna Desești era o familie romano-catolică cu 7 suflete de naționalitate armeană și 25 familii de evrei cu 100 suflete. Capul familiei romano-catolice era notar, secretar, evreii erau neguțători, măcelari.

Ocupația principală a locuitorilor era cea de *economi, lucrători de pământ. Nu aveau ocupații laterale. De comerț se ocupă numai evreii, cei mai mulți din locuitori sunt zidari, făcându-și ei înșiși casele de lemn și unelte de la car, cu excepția roatelor.*

Era o tovărășie de consum, cu capital de 8000 lei, sub conducerea lui Ioan, Petru, Andrei Roman, cu un venit anual lunar de 1000 lei.

Parohia Desești are o școală confesională greco-catolică cu o sală de învățământ primar. În sat nu sunt biblioteci. *Pentru cultivarea clerului se țin după puțință sinoade, conferințe preoțești, unde se țin câte 1 dizertație și se discută chestii bisericesti și școlare, abuzurile ce doară s-ar ivi, și vițiile, consultându-se despre sanarea lor.* De Districtul

⁴ Provenite din donația lui Pop Petru a lui Mihai, conform Fondului Episcopia Greco-catolică de Cluj-Gherla, nr. 1798/martie 1917.

⁵ Capital provenit dintr-un act fundațional al lui George Sacalâș și Parasca Hotea, în 8 ianuarie 1917, conform Fondului Episcopia Greco-catolică de Cluj-Gherla, nr. 1616/1917.

clerului de pe Mara să țin parohiile Breb, Crăcești, Sat Șugatag, Desești, Giulești, Berbești, Vad. Învățătorii aveau o reuniune județeană.

Erau societăți culturale, căminuri culturale, serbări naționale și culturale.

Analfabetismul era prezent. Sunt un număr însemnat care știu scrie și ceti, dar nu voiesc a jertfi pentru abonarea unui ziar. *Ca mijloace locale pentru îndreptare numai așa s-ar putea, dacă s-ar afla un mecenat, care să se jertfească cu scrieri morale, economice. Vitiile mai răspândite nu sunt, afară de 2-3 bețivi. Procese nu poartă. Trăiesc laolaltă în bună înțelegere și sunt sânguincioși în lucru. Sunt evlavioși, umblă regulat la Sfânta biserică, încă și după-amiază la vecernie.*

În sat nu sunt spitale și infirmerii populare, farmacii comunale, parohiale, infirmerii și cerșetorii, orfelinate, casa milei, societăți de ajutor mutual.

Enoriașii sunt evlavioși, cercetând regulat Sfânta biserică în duminici și sărbători, iar autoritățile locale au atitudine cuviincioasă față de biserică. Nu sunt pocăiți în sat.

Enoriașii sunt însuflețiți de conștiință națională. Atitudinea lor față de curentele noi sociale nu cade sub excepțiune, cu puțină excepțiune, cum că cei din generația mai tânără, care a luat parte la războiul mondial și sunt în stare socială mai mizeră se pare că se pleacă încâtva spre socialism.

La întrebarea ce se poate face cu mijloace locale pentru combaterea relelor constatate, *preotul consideră că trebuia combătut socialismul și comunismul prin prelegeri populare.*

Factorii conducători ai parohiei erau reprezentați de Ioan, Gheorghe, Simion Pop, Ioan, Gheorghe Roman, *care aveau trecere în fața consătenilor bazată la unii pe muncă, la alții pe avuție și la alții pe judecata nimerită.*

Interesant este răspunsul preotului la întrebarea: în ce măsură ar putea fi folosiți acești oameni la activitatea de educație culturală prin biserică? *Preotul răspunde că aceștia ar putea fi folosiți doar într-o măsură restrânsă, încât nu mult timp și l-ar jertfi pentru binele de obște.*

Personalul parohiei, preotul Andrei Șerbac, născut în 1864 în Chiuzbaia, comitatul Satu Mare, căsătorit în 1894 cu Ana Valkovszki, cu care nu avea copii. A făcut clasele I-III în Desești, la școala confesională, apoi la Sighet la romano-catolici, apoi a urmat Facultatea de Teologie la Gherla. Din 1894 a fost numit capelan în Desești, iar din 1905 e preot în Desești. A funcționat și ca învățător confesional între 1890-1911, când s-a pensionat iar după 4 ani s-a reactivat. A renovat casa parohială, școala, supraedificatele.

În sat erau 2 curatori, Gheorghe Roman, Simion Pop, cantor era Gheorghe Pop.

(1618) 1

Act fundational.

În înțelesul cămăii subscriși paroch și curatori a sfintei biserici gr. cath. română din Desesti recunoaștem cumcă George Astăleș, locuitor în Desesti a depus în visteria sfintei biserici noastre din Desesti 200 cor. adăug cloșuă sute coroane cu dorința, ca din interesele acelor să se servească în tot anul una sfântă liturgie solemnă cu clopotituri întru amintirea eternă a repausaților: George, Vasile și Nastase.

Sfânta liturgie să se servească în Maiu 2 a fie cămăi an, sau dacă accia li ar cădea pe ziua de Duminecă sau serbătoare, în ziua următoare, notificând poporului totdeauna în Duminecă premergătoare seiprea acelei sfintei liturgii.

Subscriși curatori a sfintei biserici din Desesti recunoaștem primirea summei de 200 cor. și declarăm a ne îngrijii, ca sfânta liturgie fundatională să se servească totdeauna în ziua stătorită astfel, ca din interesele capitalului de 200 cor.

va trăda lui Ioana Pop, văd. și George Iakalas, unul
să va păstra în arhivul parohial, iar unul se va
asterna la Beavonratul guvern diocesan.

Deodată actul acest fundamental se va înscrie în
protocolul parohial, Răsturnile bisericii și într-o cliptă
deasându-s în altarul Sfintei bisericii în loc deschis, ca
să se știe totdeauna timpul servirii acestei sfintei litan-
gici fundamentale

Fet în Desesti la adunarea bisericărească
ținută în Januar 8 1911

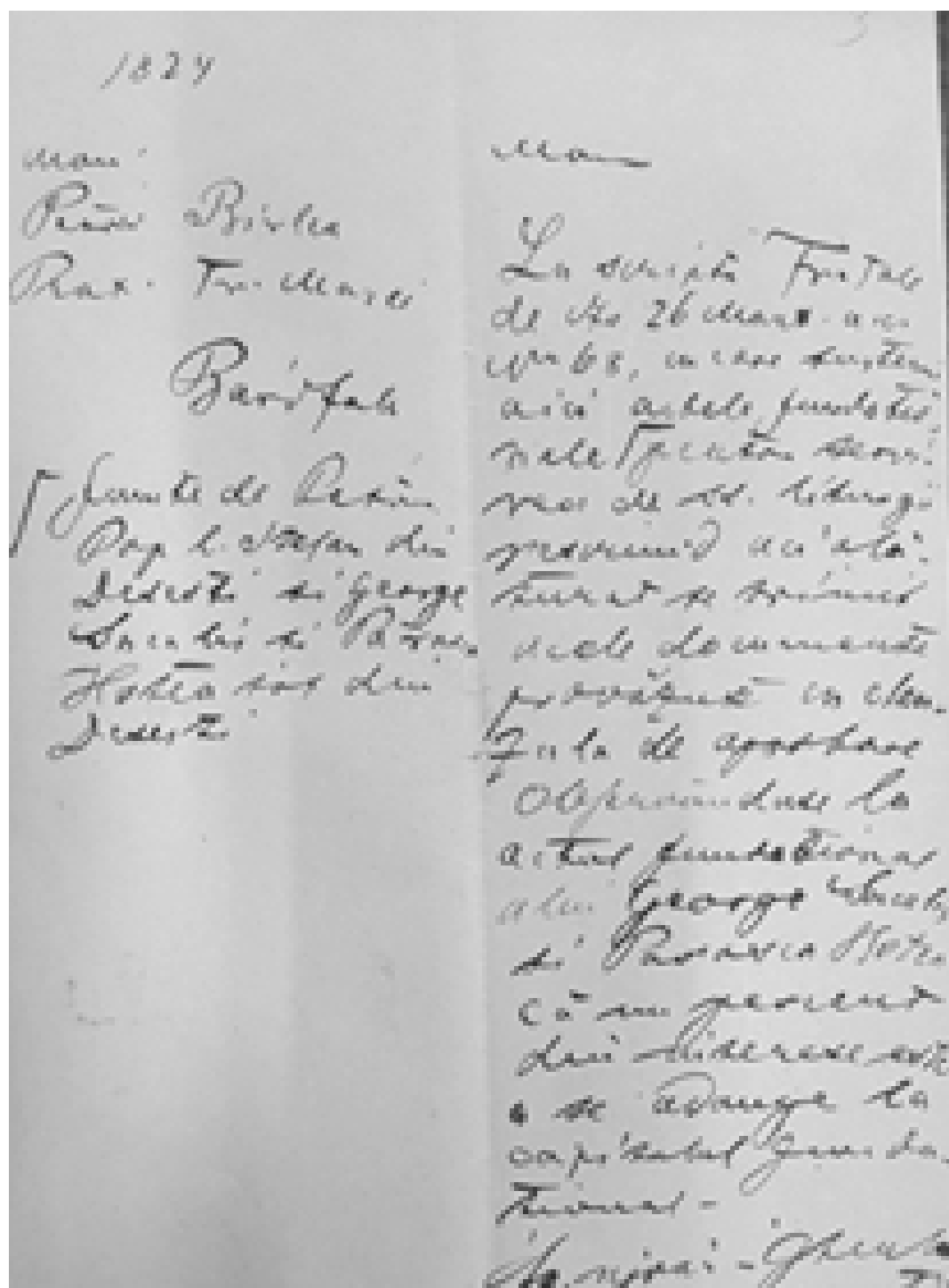
Înaintea noastră:

Mihail Perla
Ivan Ivan

Mihail Perla
Carolus Dose
Georgiu Roman
curatorul bisericii
Simion Pop
cantor, sic. bisericii
scriitor de nume
Mihail Perla

Subscrierul sa fie și foste recunos, că cele scrise
în actul acesta cu privire la servirea Sfintei litan-
gii, sunt scrise în urma dorinței mele, care
dorință o întăresc cu subscrierea actului acestuia.

Act fundational.

În intelesul căruia subscriși paroch și curatori a
Sfintei biserici gr-cath română din Desesti, recunoa-
ștem cumcă *Hector Brancu*, locuitor în Desesti a
dăpus în visteria Sfintei biserici noastre din Desesti
200 cor., adică două sute coroane, cu plomita, ca
din interesele acelor să se servească în tot anul
una Sfântă liturgie solemnă cu clopotituri întru a-
mintirea eternă a repausatilor: *Don. Hefen, Zecura,*
Maric, Deluic, Zăni, Simion, Marica,

Sfânta liturgie să se servească în main 7 a
fiecărui an sau dacă aceea zi ar cadea pe ziua de
Duminică sau serbătoare, în ziua următoare, notifi-
cându-se poporului totdeauna în Duminică premer-
gătoare servirea a celei Sfinte liturgii. *Am venit în*
Barnea.

Subscriși curatori a Sfintei biserici din Desesti re-
cunoaștem primirea sumei de 200 coroane, și declinăm a
ne îngriji, ca Sfânta liturgie fundatională să se servească
totdeauna în ziua statată astfel, ca din interesele ca-
pitalului de 200 coroane, să se dea preotului - care va ser-
vi Sfânta liturgie - 4 coroane, cantonului 60 fileri și clo-
potarului 60 fil. iar restul interesului să fie a bisericii.

Acest act fundational față de biserica gr-cath. româ-
nă din Desesti este obligator pentru toate timpurile și câte
un exemplar dintr-unul se va trăda lui *Hector Brancu*.
unul se va păstra în arhivul parochial, iar unul se va
păstra Preaenerabilului Guvern diecesan.

68.

Preavenerat Ordinariat
Diecesan !

Actele fundamentale in 3 exemplare,
alui Petru Pop & Stefan din Tesesti,
care au donat S. Biserici de acelu un
teritoriu cu padure in extensivitate de
24 jughere, de pre care se se folosasca
lemnul de focarit pentru casa parohiala
si scola, precum si actile fundamentale
l Georgiu Sacalis si Parana Hotia tot
locuitori din Tesesti cate de 200-250 Corone,
cari banii sunt depusi la banca postala
din Tesesti, sub. cu adanca umilinta
am onore ale sustinere spre gratiosa
aprobare

Cu adanca umilinta fiasca
sum

Berbesti la 26 martie 1917.

Al Preav Ordinariat.

cel mai umilit fiu
Petru Diclea

[The following text is a transcription of the handwritten manuscript page, which appears to be a historical document or letter.]

[The text is written in a cursive script, likely from the 17th or 18th century. It begins with "Hochwirdiger Herr..." and continues with several lines of text, ending with "...in der Stadt..."]

Giulești

Era o biserică parohială cu hramul Adormita Vergura Maria, situată în mijlocul comunei Giulești. Una sfânta biserică Mănăstirea Giulești, cu hramul Sfinții Arhangheli Michail și Gavril, situată în partea de sus a comunei în vecinătatea a 34 căși separate.

Parohia era foarte veche. În anul 1317, apoi în 1349, se dă din nou ca donațiune cneazului Giula, a cărui moșie a fost și înainte de 1360. Cum că e una din parohiile cele mai vechi se vede și de acolo că în 1386 deja l-au avut de preot pe Mirizlo, fiul lui Giula, 1448 popa Nan, 1462 popa Dan din Giulești, numit Iancu. Regele Ludovic adresează în 1364 diploma sa către credincioșii săi români, Giula, fiul lui Drăguș, locuitor în Maramureș, și fiii săi Ștefan și Mirizlo, preotul. Acesta este preotul cel dintâi din Maramureș în veacul al XIV-lea, despre care este document, și fiind Mirizlo preot în 1364, înseamnă că și mai înainte de aceea a fost în Giulești biserică și parohie.

Parohia Giulești era întinsă pe 3 km, de-a lungul râului Mara (în extindere de 3 kilometri a lungul fluviului Mara).

Parohia e în vecinătate în partea de sus cu Sat Șugatag, iar în partea de jos cu comunele Berbești și Ferești. Stația de cale ferată e cea a salinei din Ocna Șugătag, *distanța între comună și stația cea mai apropiată era la un kilometru*. Este oficiul poștal în Berbești și telegraf în Ocna Șugătag, ambele la 4 kilometri de comună.

Bisericile din parohie: *În Giulești era o biserică de piatră zidită printr-o boiereasă din Moldova, care a fost din familia cneazului Giula, o fată aceleia adică s-a măritat după un boier din Moldova, acea biserică au fost zidită în anul 1509 și au existat până în anul 1884, când cu ridicarea bisericii nouă, acum existentă, s-a ruinat.*

Pe teritoriul comunei există o biserică numită Mănăstirea Giulesci, zidită din lemn, cândva a servit în dânsa călugări bazilitani. Episcopul Maramureșului Stoica, în 1695 datează o scrisoare la mănăstirea Giulești⁶. De fapt, preotul evita să spună că mănăstirea a fost una foarte veche, construită înainte de 1700, de Unirea bisericii greco-catolice. În 1706 s-a prezentat în fața Congregației nobiliare a comitatului Maramureș popa Volpfgang cel bătrân, monahul mănăstirii grecești din Giulești care a cerut autentificarea unei hotărâri din aceeași dată de Congregația nobiliară pentru monah, prin care au fost scutiți locuitorii ce țineau de mănăstire (erau iobagii acesteia) de la prestarea unor sarcini către comitat.

În 1888 s-a sfințit biserica cea frumoasă de piatră, zidită de Petru cândva Salcă, fost paroh protopop în Giulesci. Deasupra ușii era inscripția Adeverului vechi prea Sfintei Treimi, prin ajutorul Sfintei Vergură a votat poporul său zelos.

Zugrăvirea bisericeii din lipsa banilor corespunzătoriu încă nu s-au efectuat. Renovarea pre dinafară a sfintei biserici i s-a făcut 1911 cu cheltuiala din fondul bisericeii. Averea imobilă a bisericii, casă parohială nu este, alte imobile producătoare de venit nu sunt. Pământul lăsat spre folosință personalului bisericesc este în parcele deosebite, miciute, aflate în hotarul comunei, cu unele excepții, toate sunt sterile.

Averea în bani gata 14000 lei capital în efecte obligo împrumut de rezboi 2015 lei,

⁶ Serviciul Județean Maramureș al Arhivelor Naționale, fond familial Rednic de Giulești, nr. 64/1706.

acest capital au provenit atât din ceptare atât de la credincioși, cât și în cea mai mare parte prin efort benevol și se păstrează atât la Casa Epitropiei, cât și la Banca Maramureșiană din Sighet, pe libel 9054 lei.

Enoriașii (credincioșii), numărul familiilor era 358 și al sufletelor din parohie 1763, neîmpărțiți pe biserici. Populația evreiască era de 350 suflete.

Mișcarea economică în parohie. *Ocupația principală a credincioșilor agronomia. Ocupația laterală prășirea de vite cornute și oi. Industria și comerțu deloc nu este dezvoltat. Cooperație și instituțiuni de credit nu sunt (în timpul regimului maghiar au fost o cooperativă de credit care depozite sistează).* Preotul în viața economică prin lucrarea sa dă exemplu la muncă.

Mișcarea culturală în parohie - În parohie erau 2 școli de stat și o școală greco-catolică confesională. Nu existau biblioteci școlare, parohiale, populare. Exista o conferință preoțească și una învățătorescă.

Viața morală și socială în parohie - Nu erau viții mai grave răspândite în popor. Nu exista farmacie comună sau parohială. Credincioșii față de biserică erau cu evlavie, autoritățile locale față de biserică erau cu respect.

În anul 1920 s-a ivit secta pocăiților în comună, în prezent sunt 6 membri, nu au casă de rugăciuni.

Conștiința națională e bună, nu e infestată încă de soțialism și comunism.

Factorii conducători în parohie-Mihai Hotea, **docinte** în pensiune, Ștefan Bota docinte, Iuon Iuga, docinte, Ștefan Dunca, Mihail Sas, Iuon Bîrlea, Nicoară Pop, Vasiliu Lazar, Iuon Bercia, Mihai Pop, a lui Pavel etc. Trecerea o au în fața semenilor pe cinste, muncă și avuție. Și de prezinte sunt cu alipire către biserică.

Personalul parohiei- preot Petru Salcă, născut în Giulești la 18 august 1863, căsătorit în 1892, soția Iulia Kovats, fiică de preot greco-catolic român. Aveau 2 fete, Iulia, născută în 1904 și Maria, născută în 1917. Preotul și-a făcut clasele primare în Sighetu Marmăției, apoi a studiat la Liceele romano-catolic și reformat din localitate și 4 ani de studii seminariale teologice la Gherla, absolvite în 1889. Era paroh protopop din 1915.

Cantor era George Pop, cu calificare de cantor, paraclisieri Mihai Sas și Nicoară Pop, epitropi Mihai Hotea și Iuon Bîrlea.

Vedere din Cavnic; foto: Florin AVRAM